

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Muu järjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

Vantaa-Kerava

Vastaajatahon virallinen nimi:

Kondis rf, ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Jukka Riipinen, p. 045-6798801, email: jukka.riipinen@kondisrf.fi

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Lakeihin pitää määritellä päihde- ja sosiaalihuollon hoitopolut, joiden tukemana asiakkaan tulee päästä mahdollisimman nopeasti tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Mahdollisimman nopeasti tarkoittaa hoidontarpeen arvioinnista alle kahden viikon kuluessa, mieluummin nopeammin.

Nykyiset vaatimukset päihitteettömyydestä ovat nekin sellaisia, joita ei voida pitää kohtuullisina ajatellen riippuvuussairauden luonnetta.

Tahdonvastaiseen hoitoon määräminen pitää olla helpompaa kuin mitä se on nykyisin. Usein läheiset kokevat sen ei ainoastaan parhaaksi, vaan myös ainoaksi, vaihtoehdoksi pelastaa huumeriippuvuuteen sairastuneen potilaan henki.

Päihdesairaus ei saa tietenkään olla esteenä mielenterveysongelmien hoitamiselle.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tästä puuttuu maininta lasten- ja nuorten kanssa toteutettavasta ennaltaehkäisevästä huumetyöstä. Lapset- ja nuoret tarkoittavat pääasiassa peruskoulun yläasteen 7-9 luokkia, ml. 10-luokka kouluissa joissa se on, lukioita ja ammattiin opiskelevia. Tulee myös harkita ala-asteen luokan 6 mukaanottamista kohderyhmään.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tässä olisi tarkoituksenmukaista mainita huumeiden kokeilun ja käytön vaikutuksista mielenterveyteen. Etenkin kannabiskokeiluiden kasvu luo valitettavan kasvualustan mt-ongelmien synnylle.

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Päiväkeskusten aukioloaikaa tulisi jatkaa pitkälle iltaan, ja niiden tulisi olla käytettävissä myös viikonloppuisin. Tilapäinen majoitus, vaikkakin aivan peruspalveluilla varustettu, on enemmän kuin tarpeellinen. Sosiaaliohjauksen tulisi sisältää perinteisen byrokratiassa avustamisen lisäksi, myös ohjausta hoitojen piiriin, kuten vaikkapa katkaisuhuitoon.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalipäivystys ja sieltä saatavan psykososiaalisen tuen tulee kattaa myös läheiset, ei ainoastaan addiktit. Traumaattisen tapahtuman, esim. huumeiden yliannostukseen menehtymisen, jälkeen läheisten on saatava nopeasti ja sillä hetkellä apua ja tukea.

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalipäivystys ja sieltä saatavan psykososiaalisen tuen tulee kattaa myös läheiset, ei ainoastaan addiktit. Traumaattisen tapahtuman, esim. huumeiden yliannostukseen menehtymisen, jälkeen läheisten on saatava nopeasti ja sillä hetkellä apua ja tukea. Erilaiset kolmannen sektorin tuottamat vertaistukiryhmät ja vastaavat tulee ottaa mukaan läheisten tueksi.

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tässä olisi hyvä tavalla tai toisella mainita addiktien hoitopaikat, jotka ovat kiinteä ja elimellinen osa päihteiden käyttäjille suunnattuja palveluita ja joiden tulee niveltä saumattomasti palveluohjaukseen ja -ketjuun. Yksilöllisyys tulee huomioida. Kaikki palvelut, toimintamallit ja -tavat eivät samanlaisina ole kaikille toimivia ratkaisuja.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kolmas sektori mukaan tähänkin kohtaan.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Ammattihenkilön avuksi ja tueksi on jo nyt olemassa kokemusasiantuntijoita, joita hyödynnetään aivan liian vähän. Heidän mukaanottaminen prosessiin tulee kirjata lakiin.

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pääosin on, kun huomioidaan kommentit.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Yhden luukun periaate tulee toteutua mt- ja päihdepalveluissa. Tilanne ei saa jatkua niin, että päihdepuolella sanotaan syyn olevan mt-puolella, ja päinvastoin. Moinen pompottelu vaarantaa potilaan kuntouttamisen aloituksen, ja demotivoi yleensäki tarjottavien palveluiden piriin hakeutumisen.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tahdonvastaiseen hoitoon määräminen pitää olla helpompaa kuin mitä se on nykyisin. Usein läheiset kokevat sen ei ainoastaan parhaaksi, vaan myös ainoaksi, vaihtoehdoksi pelastaa huumeriippuvuuteen ja siitä johtuviin mt-ongelmiin sairastuneen potilaan henki.

Päihdesairaus ei saa tietenkään olla esteenä mielenterveysongelmien hoitamiselle.

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tahdonvastaiseen hoitoon määräminen pitää olla helpompaa kuin mitä se on nykyisin. Usein läheiset kokevat sen ei ainoastaan parhaaksi, vaan myös ainoaksi, vaihtoehdoksi pelastaa huumeriippuvuuteen ja siitä johtuviin mt-ongelmiin sairastuneen potilaan henki.

Päihdesairaus ei saa tietenkään olla esteenä mielenterveysongelmien hoitamiselle.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Yhden luukun periaate käytäntöön. Korvaushoitoon medikalisaation lisäksi / tueksi psykososiaalista tukea. Ei pelkästään lääkkeen jako, on se sitten missä muodossa tahansa.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Korvaushoitoon medikalisaation lisäksi / tueksi psykososiaalista tukea. Ei pelkästään lääkkeen jako, on se sitten missä muodossa tahansa.

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Välitön hoito tulisi konkretisoida. Mitä se on käytännössä ja ajallisesti? Läheiset kohtaavat liian usein tilanteita, jossa käyttäjän hoitoa ei syystä tai toisesta haluta aloittaa, vaan hänen motivaatiotaan mitataan joskus useita viikkoja. Saatetaan sanoa, että kun annat nyt muutaman viikon puhtaat seulat ja kasvatat hoitomotivaatiosi, niin katsotaan sitten. Tahdonvastaiseen hoitoon määrääminen pitää olla helpompaa kuin mitä se on nykyisin. Usein läheiset kokevat sen ei ainoastaan parhaaksi, vaan myös ainoaksi, vaihtoehdoksi pelastaa huumeriippuvuuteen ja siitä johtuviin mt-ongelmiin sairastuneen potilaan henki.

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Välitön hoito tulisi konkretisoida. Mitä se on käytännössä ja ajallisesti? Puolen tunnin aika psykologille kolmen kuukauden päähän ei ole äkillisissä ja järkyttävissä tilanteissa toimiva ratkaisu.

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

-

Perustelut kyllä vastaukselle:

-

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

-

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Yhteenvetona kommenttimme luonnokseen:

- huumeidenkäyttäjien läheisten tuen ja avun tarve ja siihen reagoiminen tulee ilmaista selkeästi. Päihdetyön, sosiaalitoimen, lastensuojelun, sosiaalipäivystyksen ja sieltä saatavan psykososiaalisen tuen tulee kattaa myös läheiset, ei ainoastaan addiktit. Traumaattisen tapahtuman, esim.

huumeiden yliannostukseen menehtymisen, jälkeen läheisten on saatava nopeasti ja sillä hetkellä apua ja tukea. Kolmannen sektorin vertaistukiryhmien mukaanotto tulee olla selkeästi mukana yhtenä vaihtoehtona läheisten tukemisessa.

- kokemusasiantuntijoiden aktiivinen mukaanotto toipumisprosessin eri vaiheissa tulee huomioida, oli sitten kyse esimerkiksi toipuvasta addiktista tai läheisestä. Kokemusasiantuntijoilla voidaan keventää ammattihenkilöstön työtaakkaa. Hyvin toimiva työnjako ammattihenkilön ja kokemusasiantuntijan kesken auttaa addiktia toipumisessaan, on useampi kontaktipinta kehen olla yhteydessä kun siihen on tarvetta.

- addiktin hoitoonpääsyä ajatellen lakeihin pitää määritellä päihde- ja sosiaalihuollon hoitopolut, joiden tukemana asiakkaan tulee päästä mahdollisimman nopeasti tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Mahdollisimman nopeasti tarkoittaa hoidontarpeen arvioinnista alle kahden viikon kuluessa, mieluummin nopeammin. Nykyiset vaatimukset päihitteettömyydestä ovat nekin sellaisia, joita ei voida pitää kohtuullisina ajatellen riippuvuussairauden luonnetta.

- tahdonvastaiseen hoitoon määräminen pitää olla helpompaa kuin mitä se on nykyisin. Usein läheiset kokevat sen ei ainoastaan parhaaksi, vaan myös ainoaksi, vaihtoehdoksi pelastaa huumeriippuvuuteen sairastuneen potilaan henki. Päihdesairaus ei saa tietenkään olla esteenä mielenterveysongelmien hoitamiselle.

- maksusitoumusten saanti addiktille tulee tapahtua hoidontarpeen mukaisesti ja nopeasti, mieluummin jo ensimmäisen hoitokontaktin aikana, ja huomioiden addiktin henkilökohtaiset toiveet. Se, että jonkin hoitopaikan kanssa ei lähettävällä organisaatiolla ole sopimusta, ei saa olla esteenä maksusitoumuksen saamisessa.

- kokemuseräinen tieto läheisiltä on osoittanut, että avohoito omaehtoisesti ei juurikaan toimi aktiivikäyttövaiheessa olevan addiktin kanssa. Vastuun ottaminen omasta itsestään ei vain onnistu, kun riippuvuus vie mennessään. Pelkkä medikalisaatio sellaisenaan ei riitä, tarvitaan myös psykososiaalista tukea. Sensijaan katkon ja kuntoutuksen jälkeinen aktiivinen avohoito ja avokuntoutus toimii paremmin ja sillä saavutetaan parempia tuloksia.

- alaikäisten hoitopaikoissa olevien lasten huume-epäilyihin ja käyttöön puuttumisen työkaluvalikoimaa pitää läheisten mielestä laajentaa, eikä kaventaa mikä on ollut tapa. Seulojen anto, reppujen ja vaatteiden ratsaus, hatkojen tehokkaampi estäminen muutamia mainitaksemme, tulisi olla arkipäivää eikä luvanvaraista tai kiellettyä. Tarkoitushan on suojella alaikäistä muilta ja itseltään, estää huumeidenkäyttöä, eikä suinkaan suosia ja kannustaa siihen.

- huumeidenkäyttäjien läheisten mielestä heidät olisi otettava hoitoketjuun mukaan yhtenä sen aktiivisista toimijoista ja tietolähteistä, heidän tietävät tarkalleen mikä käyttö- ja elämänhallintatilanne lapsella / addiktilla on kulloinkin päällä. Läheisten tiedonsaantioikeuksia lapsensa / addiktin hoitotilanteesta tulisi lisätä. Kun perheessä on huumeidenkäyttöä, se koskettaa koko perhettä ja omaisia. Läheiset eivät ole ulkopuolisia, jotka sysätään hoidon ulkopuolelle. He ovat osa sekä omaa että lapsensa / addiktin kuntoutusta.

- eräs ajatus on ollut läheisillä mielessä, se on eräänlainen "Hoidon keskeyttämisen seurauspassi tai valtakirja tai sitoumus". Se tarkoittaa sitoumusta, jonka addikti vapaaehtoisesti allekirjoittaa hoitoon lähtiessään ja jossa hän sitoutuu siihen, että jos hän haluaa kaikesta huolimatta riippuvuutensa pakottamana heittää hoidon kesken, hänet saa ottaa tahdonvastaiseen hoitoon, jotta hänellä olisi mahdollisuus kuntouttaa itsensä ja siten auttaa elämänhallintansa palauttamisessa.

Thelen Maria
Kondis rf, ry

Riipinen Jukka
Kondis rf, ry